

دیباچه

حرکت تکاملی جامعه به سوی آرمان‌های متعالی‌اش نیازمند جامع‌نگری در اداره سازمان‌هاست. سازمان‌ها در محیط پویا و تحول‌پذیر خود، با ارائه فکرهای جدید، خود و جامعه را به پیش می‌برند. فکرها و تصمیمات سازمان‌ها نشان‌دهنده قدرت رویارویی با محیط است. بنابراین، موقعیت سازمان‌ها در محیط، گویای تصمیمات و ارائه فکرهای مبتکرانه آنهاست. در این بین، سازمان‌هایی که به محیط خود کمتر واکنش نشان می‌دهند، به مرور زمان، محیط آنان را به حاشیه می‌رانند.

سازمان‌ها برای تداوم حیات و پیشبرد اقداماتشان، درصددند از همه ظرفیت‌ها برای ارائه بهترین فکرها و تصمیم‌گیری‌ها بهره‌مند شوند. اندیشمندان مدیریت، با به‌کارگیری تجربه‌ها و دانش خود، شیوه‌های متعددی را برای تصمیم‌گیری شناسایی و ارائه کرده‌اند.

تصمیم‌گیری کلید موفقیت مدیران در سازمان‌هاست. مدیرانی که نتوانند تصمیمات مناسبی بگیرند، نمی‌توانند سازمان را به پیش ببرند. چنان‌که مدیران با درایت، با اتخاذ تصمیمات مناسب، می‌توانند برای سازمان موفقیت به ارمغان بیاورند. به همین دلیل، موضوع «تصمیم‌گیری» یکی از کانون‌های مورد توجه صاحب‌نظران مدیریت است.

امروزه در دنیای پیچیده و پویا، تصمیم‌گیری نیازمند جامع‌نگری و در اختیار داشتن اطلاعات وسیع است. تصمیم‌گیرندگان نمی‌توانند تنها به اطلاعات موجود و در دسترس اکتفا کنند. همان‌طور که اطلاعات باید دربرگیرنده شناخت ماهیت مسئله باشد، باید به جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، و ... نیز توجه داشته باشد.

مدیران برای دستیابی به چنین توانایی‌ای نیازمند بهره‌مندی از همه شیوه‌های

تصمیم‌گیری‌اند. دستیابی به شیوه‌های مختلف تصمیم‌گیری و ابعاد گوناگون آن، سازمان‌ها را از تنگناهای موجود خارج می‌کند و به پیش می‌برد. بدین منظور، باید از همه ظرفیت‌ها و توان تصمیم‌گیری بهره‌مند شد.

در کتاب حاضر که موضوع آن «تصمیم‌گیری بر اساس آموزه‌های اسلامی» است، تلاش بر این است که زمینه بهره‌مندی مدیران جامعه اسلامی از فرهنگ اسلامی، در ارتقای تصمیم‌گیری فراهم شود. نوآوری مهم این کتاب توجه به تصمیم‌گیری شهودی است. این موضوع از دیدگاه مدیریت رایج و مدیریت اسلامی به دقت بررسی شده است.

این کتاب از نه فصل تشکیل شده است. فصل نخست آن به کلیات تصمیم‌گیری اختصاص دارد. در این فصل به کالبدشناسی مفاهیم مرتبط با تصمیم‌گیری، تصمیم‌گیری عقلی، تصمیم‌گیری مبتنی بر شهود و آموزه‌های اسلامی پرداخته‌ایم. همچنین در این فصل، به موضوع تحقیق در دانش مدیریت اسلامی به عنوان پایه تحقیق، توجه شده است.

در فصل دوم، ماهیت تصمیم‌گیری از نظر مبانی فرهنگی و مبانی اخلاقی بررسی شده است. در این فصل، شیوه تصمیم‌گیری، انواع تصمیم‌گیری و ماهیت مسئله نیز مورد مطالعه قرار گرفته است.

در فصل سوم، با عنوان «عوامل تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری»، به بررسی دو عامل تأثیرگذار پرداخته‌ایم: پیش‌فرض‌های شخصیتی تصمیم‌گیرنده، و عوامل محیطی و سازمانی تصمیم‌گیری.

فصل چهارم درباره تصمیم‌گیری عقلی است که با بررسی اهمیت آن در متون دینی، توصیه‌هایی برای بهینه‌شدن تصمیم‌گیری عقلی ارائه شده است. در این فصل، محدودیت‌های تصمیم‌گیری عقلانی نیز مورد توجه قرار گرفته است.

در فصل پنجم، تصمیم‌گیری شهودی از ابعاد دینی، عقلی و تجربی مورد مطالعه قرار گرفته است.

در فصل ششم، شهود در مدیریت اسلامی کانون مطالعه است. در این فصل،

بعد از بررسی گونه‌های شهود، زمینه‌های لازم برای دریافت بصیرت الهی مطرح شده است. در این فصل، به بصیرت‌های ناروا و حیل‌های شیطانی نیز پرداخته‌ایم. در فصل هفتم، دیدگاه‌های مطرح در تصمیم‌گیری شهودی را بررسی و با طرح‌نُه دیدگاه، سابقه این نوع تصمیم‌گیری را مرور کرده‌ایم. در فصل هشتم، تصمیم‌گیری شهودی بر اساس رویکرد اسلامی مطرح شده است.

در فصل نهم، کوشیده‌ایم با توجه به اطلاعات مطرح شده در فصل‌های پیشین، الگویی تلفیقی از تصمیم‌گیری عقلی و شهودی، ارائه کنیم. این الگو در صدد است به مدیران بیاموزد که در تصمیم‌گیری‌هایشان هم‌زمان از هر دو مدل عقلی و شهودی استفاده کنند.

در پایان نیز با ارائه یک پیوست، به روش انجام تحقیق در مطالعات علوم انسانی اسلامی اشاره کرده‌ایم.

امیدوارم این تلاش ناچیز مورد قبول خداوند متعال قرار گیرد. در پایان لازم می‌دانم وام‌داری خویش را به استادان بزرگوار اذعان کنم که از دیدگاه‌هایشان در شکل‌گیری این نوشته بهره‌مند شده‌ام. از تلاش‌های ارزنده مسئولان مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^ع، به‌ویژه ریاست محترم آن، حضرت علامه مصباح یزدی، قدردانی می‌کنم. تلاش‌های علمی استاد ارجمندم، دکتر علی رضائیان، چهره ماندگار مدیریت، برایم فراموش‌نشده است. همچنین در این اثر از دیدگاه‌های ارزشمند حضرت آیت‌الله عباس کعبی، و حجج‌اسلام والمسلمین محمد حسین زاده، و دکتر ولی‌الله نقی‌پور فر بهره‌وافر برده‌ام.

مراتب سپاس خود را از مسئولان محترم «سمت» که با دقت نظر، به پایش و چاپ این اثر همت گماشتند، ابراز می‌دارم. امید آنکه این تلاش ناچیز، مقبول درگاه حضرت بقیة‌الله‌الاعظم قرار گیرد و به آن برکت عنایت فرماید.

محسن منطقی

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^ع